

Posudek na diplomovou práci Bc. Kristýny Nnaji Zahraniční studenti v Československu v 70. a 80. letech (2018, 78 s. rukopisu vč. příloh)

Kristýna Nnaji předkládá k obhajobě práci, jejímž cílem je zkoumání problematiky zahraničních studentů v Československu v době normalizace. Autorka si dle mého názoru zvolila skvělé téma (nejen ve světle současné atraktivity - „módnosti“ – témat Třetí svět-socialistický blok) skýtající velký badatelský potenciál. Ten se jí však nepodařilo zcela naplnit.

Odevzdaný text představuje druhý pokus diplomantky o dokončení magisterského studia obhajobou závěrečné kvalifikační práce. Poprvé zpracovala téma před dvěma lety; před odevzdáním textu bohužel nepřicházela konzultovat a pro mě jako pro školitelku pak výsledek znamenal značné zklamání. Z důvodů mého nedoporučujícího hodnocení pak studentka práci z obhajoby stáhla. Nyní tedy studentka předkládá přepracovaný text. Ani ten jsem před odevzdáním bohužel neviděla.

Kapitola Úvod má být uvedením do použité metodologie a pojednáním o dostupných a využitých pramenech. Pominu-li, že autorka úvod nestrukturovala příliš logicky (mohla např. oddělit jednotlivé podkapitoly jako „struktura práce“ – „prameny“ – „metodologie“), jak jsem jí doporučila již dříve a jak by textu prospělo v přehlednosti a logičnosti, problémem je nedostatečná metodologická pasáž. Metodologie je zde velmi stručná a opírá se o poměrně malé množství odborné literatury. Nedožíváme se, jaké konkrétní aplikace metody autorka volila. Na druhou stranu nelze upřít autorčinu snahu využít Úvodu jako prostoru ke zhodnocení existující literatury a toho, co naopak v pracích badatelů zůstalo nezodpovězeno a co je proto úkolem dalších historiků včetně jí. Několik odstavců nově (oproti původní verzi) věnuje i dobovým dokumentům a archivním materiálům. Tady kladně hodnotím autorčinu snahu o (oproti první verzi) širší „rekognoscaci terénu“ - autorka se dle vlastních slov např. seznámila i s dobovými publikacemi, příručkami určenými zahraničním studentům. Je ovšem škoda, že zmíněné prameny (dobové publikace, bulletin pro zahr. studenty) při interpretacích víc nevyužila, nevytěžila. K archivním pramenům: třebaže si nejsem jistá, že by archivní prameny byly nedostatečné nebo nepřístupné nebo jinak nevyužitelné (fond USL v NA), budiž, důvody pro volbu orálně-historické metody vzhledem k tématu tady samozřejmě jsou.

V úvodu dále poměrně jasně formuluje svou motivaci k volbě tématu. Povzbudivě působí výchozí hypotéza o potenciálu, který pro ČR skýtají zahraniční absolventi čs. škol při navazování ekonomických, politických, kulturních a dalších vztahů.

Následně autorka popisuje způsob kontaktování narátorů, oproti první verzi zdařile a srozumitelně a narátory také nově představuje v individuálních mini-medailoncích, které snad napomáhají orientaci v textu. Diskutabilní je samotný výběr narátorů. Nnaji shromáždila výpovědi osmi narátorů – studentů ze tří geograficky a kulturně velmi odlišných regionů: 1-Vietnam, 2-Etiopie+Senegal+Benin, 3-Polsko+Ukrajina. Takto zásadní kulturně i historicky podmíněná diverzita klade na výzkumníka velké nároky a domnívám se, že v diplomové práci je spíš na škodu a na úkor vytyčeného výzkumného cíle. Problematickejši bych i druhé kritérium výběrů narátorů a sice délku studia. Obtížně lze „homogenizovat“ studenty, kteří strávili v ČSSR celé studium, s těmi, co přijížděli pouze na roční (nebo i kratší?) studium jazyka. Výhrady mám i ke zdůvodnění časového vymezení práce, které je samo o sobě v pořádku (1970-1989), ale uvedený argument, že „téma bylo třeba ho poněkud zúžit“ je nedostačující (je myslím nutné zdůvodnit dané limity například tím, že rok 1970 byl jako důsledek srpnových událostí 68 důležitý mezník ve vývoji čs. zahraniční politiky, atd.)

V širším kontextu, do kterého diplomantka zasazuje svůj výzkum (druhá a třetí kapitola), se pak jednak věnuje zahraniční politice ČSSR 1970-1989, jednak československému vysokému školství pro roce 1970. V obou kapitolách podává spíš výčet dat a faktů vztahujících se k československé příslušnosti k sovětskému mocenskému bloku a podobě vztahů ČSSR k ostatním státům, ale bez patrné souvislosti s tématem. Studenti (nabídka vládních stipendií rozvojovým zemím) jsou zde zmíněni jen jedinkrát v podkapitole Rozvojová spolupráce.

Čtvrtá kapitola („Zahraniční studenti v ČSSR“) shrnuje hlavní historické předěly (okolnosti a vzniku Univerzity 17. listopadu a další existence této instituce), kontextualizuje i pobyt studentů v čs. společnosti (zaběhlé stereotypy atd.), pozadí jejich politické výchovy, kontakty se zaměstnanci jednotlivých ambasád a třebaže zde neshledávám zásadní nedostatky, opět mi trochu schází propojenost s výchozí hypotézou. Na druhou stranu lze v této části ocenit autorčinu snahu o předložení kvantitativních dat o reálných počtech zahraničních studentů studujících v jednotlivých akad. rocích v ČSSR. Třebaže na tom nestojí smysl samotné práce, diplomantka prokazuje svoji schopnost těžit informace např. ze Statistické ročenky ČSSR a pracovat s tzv. tvrdými daty. Pátou kapitolu – „Ze vzpomínek studentů“ – pak považuji za zdařilejší část práce. Autorka v druhé verzi kapitolu rozpracovala, výpovědi se snažila kriticky zhodnotit, jednotlivá témata (sociální a rodinné zázemí narátorů, okolnosti odjezdu do ČSSR, studium, integrace a kontakt s čs. společnostmi, strategie po dokončení studia) ve většině případů srozumitelně komentuje a kontextualizuje. Autorské pasáže jsou nyní delší a nosnější, výpovědi už nezahlcují text, nepřesahují obecně stanovené maximum citací v textu. Autorčin vklad do textu už není pouhým „lepidlem“ citací, ale úryvky propojuje a dosazuje do rámce. Snaží se rovněž podchytit, o čem narátoři nehovoří a najít pro to vysvětlení.

V závěru autorka sice prokazuje schopnost shrnout své poznatky, ale chybí mi zde návrat k jedné z výchozích otázek položených v úvodu, např. k hypotéze o potenciálu zahraničních studentů pro Československo/ČR. Výchozí otázka v textu diplomové práce nakonec zcela zapadla, namísto toho diplomantka pouze „zachytila vzpomínky“ (ačkoli některé nejsou bez zajímavosti).

Závěrem. Nnaji si dokázala vymezit předmět studia a zvolit vhodnou majoritní metodu k jeho zkoumání, tj. orálně historické rozhovory. Velmi oceňuji volbu tématu zejména proto, že interkulturní rozměr takového výzkumu klade na badatele značné nároky.

Nnaji ovšem pracovala s dosti problematickým (nehomogenním) vzorkem narátorů, a i když pomineme tento nedostatek, zdaleka ne všechna interview natočila dvoufázově. Uskutečnění rozhovorů jako takové (a interpretační úsilí autorky) nicméně i tak považuji za pozitivum.

Patrně z časových důvodů autorka nevyužila (ani „doplňkově“) existující archivní materiály, které by v daném případě podle mého názoru nejen přinesly zásadní a dosud možná málo známá data, ale hlavně by poskytly solidní základnu pro další bádání této problematiky.

Minimálně, ale snad dostatečně, pak Nnaji prokazuje, že se zorientovala v sekundárních pramenech a dokáže z nich vytěžit podstatné souvislosti.

Domnívám se, že hlavního cíle svého bádání, kterým bylo přiblížit život zahraničních studentů v Československu v souvislostech doby, autorka dosáhla jen ve velmi omezené míře. Výsledný text jsem před odevzdáním neviděla. Pokud bych měla možnost seznámit se s ním před jeho odevzdáním, v tomto stavu bych jej studentce nedoporučila odevzdat. Po značném váhání, zda práce Kristýny Nnaji ještě splňuje nároky kladené na magisterskou kvalifikační práci, ji nicméně **doporučuji k obhajobě s klasifikací dobře (3)**

V Praze, 17. května 2018 , Hana V. Bortlová, PhD.